

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 9 lipca 2009 r.*

W sprawie C-204/08

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy) postanowieniem z dnia 22 kwietnia 2008 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 19 maja 2008 r., w postępowaniu

Peter Rehder

przeciwko

Air Baltic Corporation,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes izby, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (sprawozdawca),
G. Arestis i J. Malenovský, sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: M. Poiares Maduro,
sekretarz: N. Nanchev, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 kwietnia 2009 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu P. Rehdera przez J. Kummera, Rechtsanwalt,
- w imieniu Air Baltic Corporation przez G.S. Höka, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lumme oraz J. Kempera, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu łotewskiego przez E. Eihmane oraz U. Dreimanisa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez L. Seeborutha, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez A.M. Rouchaud-Joët oraz S. Grünheid, działające w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy P. Rehderem a Air Baltic Corporation (zwaną dalej „Air Baltic”), będącego wynikiem odwołania lotu, który P. Rehder zarezerwował u tego przewoźnika w celu udania się z Monachium (Niemcy) do Wilna (Litwa).

Ramy prawne

Uregulowania wspólnotowe

- 3 Rozporządzenie nr 44/2001 weszło w życie w dniu 1 marca 2002 r. i zgodnie ze swym art. 68 ust. 1 zastąpiło Konwencję z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, ze zmianami (Dz.U. 1998, C 27, s. 1) (zwaną dalej „konwencją brukselską”).
- 4 Motyw 1 tego rozporządzenia stanowi, że „Wspólnota wyznaczyła sobie za cel utrzymanie i dalszy rozwój obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w którym zagwarantowany jest swobodny przepływ osób. Celem stopniowej budowy tego obszaru Wspólnota między innymi w zakresie współpracy sądowej w sprawach cywilnych musi podejmować środki niezbędne dla należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego”.
- 5 Zgodnie z drugim zdaniem motywu 2 rozporządzenia nr 44/2001 „nieodzownym jest wydanie przepisów celem ujednoczenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem”.
- 6 Zdanie pierwsze motywu 11 tego rozporządzenia stanowi, że „[p]rzepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania”.

- 7 Motyw 12 tego rozporządzenia stanowi, że „[j]urysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości”.
- 8 Zasady określania jurysdykcji określone rozporządzeniem nr 44/2001 znajdują się w jego rozdziale II, obejmującym art. 2–31.
- 9 Artykuł 2 ust. 1 tego rozporządzenia, wchodzący w zakres sekcji 1 rozdziału II, zatytułowany „Przepisy ogólne”, stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

- 10 Artykuł 3 ust. 1 tego rozporządzenia, znajdujący się w tej samej sekcji 1, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.

- 11 Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, znajdującego się w rozdziale II sekcja 1, „Jurysdykcja szczególna”:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

1) a) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy — przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane;

b) w rozumieniu niniejszego przepisu — i o ile co innego nie zostało uzgodnione — miejscem wykonania zobowiązania jest:

— w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych — miejsce w państwie członkowskim, w którym rzeczy te zgodnie z umową zostały dostarczone albo miały zostać dostarczone;

— w przypadku świadczenia usług — miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone;

c) jeśli lit. b) nie ma zastosowania, wówczas stosuje się lit. a)”.

12 Artykuł 60 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Dla celów stosowania niniejszego rozporządzenia spółki i osoby prawne mają swoje miejsce zamieszkania w miejscu, w którym znajduje się:

- a) ich statutowa siedziba, lub
- b) ich główny organ zarządzający, lub
- c) ich główne przedsiębiorstwo”.

13 Artykuł 71 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie nie narusza konwencji, których państwa członkowskie są stronami i które w sprawach szczególnych regulują jurysdykcję, uznawanie lub wykonywanie orzeczeń”.

14 Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. L 46, s. 1), ustanawia zasadę

odszkodowania dla pasażerów w ramach międzynarodowego przewozu lotniczego w przypadku odwołania lotu. Artykuł 5 tego rozporządzenia, zatytułowany „Odwołanie”, stanowi:

„1. W przypadku odwołania lotu pasażerowie, których to odwołanie dotyczy:

[...]

c) mają prawo do odszkodowania od obsługującego przewoźnika lotniczego, zgodnie z art. 7, chyba że [...] zostali poinformowani o odwołaniu co najmniej dwa tygodnie przed planowym czasem odlotu:

[...]”.

15 Artykuł 7 ust. 1 tego rozporządzenia, zatytułowany „Prawo do odszkodowania”, stanowi:

„W przypadku odwołania do niniejszego artykułu pasażerowie otrzymują odszkodowanie w wysokości:

a) 250 EUR dla wszystkich lotów o długości do 1500 kilometrów;

[...]”.

16 Zgodnie z art. 12 ust. 1 tego rozporządzenia:

„Niniejsze rozporządzenie nie narusza praw pasażerów do dochodzenia dalszego odszkodowania. Odszkodowanie na podstawie niniejszego rozporządzenia może zostać potrącone z takiego odszkodowania”.

Konwencja montrealaska

17 Konwencja o ujednoczeniu niektórych zasad dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego zawarta w Montrealu w dniu 28 maja 1999 r. (zwana dalej „konwencją montrealaską”) została podpisana przez Wspólnotę Europejską w dniu 9 grudnia 1999 r. i zatwierdzona w jej imieniu na mocy decyzji Rady 2001/539/WE z dnia 5 kwietnia 2001 r. (Dz.U. L 194, s. 38). W odniesieniu do Wspólnoty konwencja ta weszła w życie w dniu 28 czerwca 2004 r. Artykuł 19 tej konwencji, zatytułowany „Opóźnienie”, stanowi:

„Przewoźnik ponosi odpowiedzialność za szkodę wynikłą z opóźnienia w przewozie lotniczym osób, bagażu lub ładunku [...]”.

- 18 Artykuł 33 ust. 1 konwencji montrealskiej, zatytułowany „Właściwość sądów”, ma następujące brzmienie:

„Powództwo o odszkodowanie musi zostać wytoczone, według wyboru powoda, na terytorium jednego z Państw-Stron albo przed sądem właściwym dla siedziby przewoźnika albo jego głównego miejsca prowadzenia działalności, albo miejsca prowadzenia działalności, w ramach której zawarta została umowa, albo przed sądem miejsca przeznaczenia”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 19 P. Rehder, mieszkający w Monachium, zarezerwował w Air Baltic, której siedziba znajduje się w Rydze (Łotwa), lot z Monachium do Wilna. Odległość pomiędzy Monachium a Wilnem wynosi nieco poniżej 1500 kilometrów. Około 30 minut przed planowanym odlotem z Monachium pasażerowie zostali poinformowani o odwołaniu lotu. Po zmianie rezerwacji przez Air Baltic powód poleciał do Wilna przez Kopenhagę i przybył na miejsce przeznaczenia ponad 6 godzin po czasie, w którym powinien był dolecieć pierwotnie zarezerwowanym lotem.
- 20 Pozwem wniesionym do Amtsgericht Erding, w okręgu którego znajduje się lotnisko w Monachium, P. Rehder wniósł o zasądzenie od Air Baltic odszkodowania w wysokości 250 EUR, zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. c) i art. 7 ust. 1 lit. a) rozporządzenia 261/2004. Uznając, że usługi przewozu lotniczego są świadczone w miejscu odlotu samolotu, co oznacza, że miejscem wykonania zobowiązania umownego w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 jest miejsce położenia lotniska wylotu, czyli w niniejszym przypadku lotnisko w Monachium, Amtsgericht Erding uznał się za właściwy do rozpoznania powództwa o odszkodowanie wniesionego przez P. Rehdera.

- 21 Na skutek apelacji wniesionej przez Air Baltic, Oberlandesgericht München, który stwierdził, że usługi przewozu lotniczego są świadczone w miejscu siedziby przedsiębiorstwa zapewniającego lot, uchylił orzeczenie sądu pierwszej instancji. Od tego orzeczenia sądu apelacyjnego P. Rehder wniósł rewizję do Bundesgerichtshof.
- 22 Sąd krajowy wskazuje, że kwestia, czy Amtsgericht Erding ma w niniejszej sprawie jurysdykcję, uzależniona jest od wykładni art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001. Podnosi on, że w odniesieniu do tiret pierwszego powyższego przepisu, dotyczącego sprzedaży rzeczy ruchomych, Trybunał orzekł, że ta zasada jurysdykcji szczególnej w sprawach, których przedmiotem jest umowa lub roszczenie wynikające z umowy, uznaje miejsce dostawy za autonomiczne kryterium służące określeniu jurysdykcji, które ma zastosowanie do wszystkich powództw, których podstawę stanowi jedna i ta sama umowa sprzedaży rzeczy ruchomych, a nie tylko do tych, których podstawę stanowi samo zobowiązanie do dokonania dostawy (wyrok z dnia 3 maja 2007 r. w sprawie C-386/05 Color Drack, Zb.Orz. s. I-3699, pkt 26). Trybunał orzekł też, że zasada ta znajduje również zastosowanie w przypadku wielości miejsc dostawy i że w takim przypadku przez miejsce wykonania należy rozumieć miejsce, które wykazuje najściślejszy związek pomiędzy umową a właściwym sądem. Najściślejszy związek wykazuje co do zasady miejsce głównej dostawy, która powinna być określona w oparciu o kryteria ekonomiczne (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 40). Trybunał uznał wreszcie, że w braku możliwości określenia miejsca głównej dostawy, każde miejsce dostawy ma wystarczająco bliski związek z okolicznościami faktycznymi sporu, a w takim przypadku powód może pozwać pozwanego przed sąd miejsca dostawy według swojego wyboru (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 42).
- 23 Jednakże Bundesgerichtshof podkreśla, że w pkt 16 ww. wyroku w sprawie Color Drack Trybunał dodatkowo wyraźnie wskazał, iż jego rozważania ograniczają się wyłącznie do przypadku wielości miejsc dostawy położonych w jednym państwie członkowskim i nie rozstrzygają ewentualnie podniesionej w przyszłości kwestii wielości miejsc dostawy położonych w wielu państwach członkowskich.
- 24 Bundesgerichtshof zastanawia się zatem, czy w świetle celów rozporządzenia nr 44/2001 — w ramach których należy ujednoclić zasady jurysdykcji i sprawić, by były one przewidywalne, a także określić jedno miejsce wykonania zobowiązania, którym jest co do zasady miejsce wykazujące najściślejszy związek między sporem

a sądem właściwym — nie należy w taki sam sposób rozumieć art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 i skupić w jednym miejscu wykonania zobowiązania również jurysdykcję sądową w zakresie sporów dotyczących zobowiązań wynikających z umowy międzynarodowego przewozu osób, pomimo faktu, że w przypadku takiej umowy nie jest łatwo jednoznacznie określić miejsca świadczenia zasadniczej części usług.

25 Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia [nr 44/2001] powinien być interpretowany w ten sposób, że także w przypadku podróży lotniczych z jednego państwa członkowskiego Wspólnoty do innego państwa członkowskiego należy przyjąć jedno miejsce wykonania dla wszystkich zobowiązań umownych, znajdujące się w miejscu świadczenia głównego, które trzeba ustalić według kryteriów gospodarczych?

- 2) Jeżeli trzeba ustalić jedno miejsce wykonania: jakie kryteria są właściwe do jego ustalenia; czy jedno miejsce wykonania zostaje ustalone w szczególności z uwagi na miejsce odlotu lub miejsce przylotu?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

26 Przed przystąpieniem do badania pytań zadanych przez sąd krajowy należy na wstępie podnieść, że w ramach niektórych uwag przedstawionych Trybunałowi podniesiono

kwestię stosowania art. 33 konwencji montrealskiej w sytuacji, takiej jak rozpatrywana przed sądem krajowym, w celu określenia sądu właściwego.

- 27 W tym zakresie należy podnieść, że prawo, na które powołuje się powód przed sądem krajowym, wywodzone z art. 7 rozporządzenia nr 261/2004, to przysługujące pasażerowi prawo do zryczałtowanego i ujednoliconego odszkodowania w przypadku odwołania lotu, niezależne od naprawienia szkody w ramach art. 19 konwencji montrealskiej (zob. wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie C-344/04 IATA i ELFAA, Zb.Orz. s. I-403, pkt 43–46). Prawa, które wynikają, odpowiednio, z przepisów rozporządzenia nr 261/204 i postanowień konwencji montrealskiej, należą zatem do zakresu odrębnych regulacji prawnych.
- 28 Wynika stąd, że skoro pozew w sprawie przed sądem krajowym został wniesiony jedynie na podstawie rozporządzenia nr 261/2004, to musi być on zbadany w świetle rozporządzenia nr 44/2001.
- 29 W drodze pytań prejudycjalnych, których analizy należy dokonywać łącznie, sąd krajowy zmierza co do zasady do uzyskania od Trybunału wyjaśnienia, w jaki sposób należy interpretować sformułowanie „miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone”, użyte w art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001, w przypadku lotniczego przewozu osób do państwa członkowskiego przeznaczenia z innego państwa członkowskiego, w kontekście pozwu o odszkodowanie opartego na przepisach rozporządzenia nr 261/2004.
- 30 W istocie zadając powyższe pytania, sąd krajowy zwrócił się do Trybunału o udzielenie odpowiedzi, czy w przypadku świadczenia usług, takich jak te, których dotyczy sprawa przed sądem krajowym, powyższemu sformułowaniu należy nadać to samo rozumienie, które Trybunał nadał tiret pierwszemu tego samego przepisu w ww. wyroku w sprawie Color Drack dotyczącym wielości miejsc dostawy w tym samym państwie członkowskim.

- 31 W pkt 18 ww. wyroku w sprawie Color Drack, w celu udzielenia odpowiedzi na zadane pytania, Trybunał oparł się na genezie, celach i systematyce rozporządzenia nr 44/2001.
- 32 W tym zakresie Trybunał na wstępie przypomniał, że przewidziana w art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 zasada jurysdykcji szczególnej w sprawach, których przedmiotem jest umowa lub roszczenie wynikające z umowy, uzupełniająca zasadę jurysdykcji miejsca zamieszkania pozwanego, odpowiada celowi bliskości i jest uzasadniona istnieniem ścisłego związku pomiędzy umową a sądem, do którego zwrócono się o rozpoznanie sprawy (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 22).
- 33 Dalej Trybunał podniósł, że w zakresie miejsca wykonania zobowiązań wynikających z umów sprzedaży rzeczy ruchomych art. 5 ust. 1 lit. b) tiret pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 definiuje to kryterium związku w sposób autonomiczny po to, aby zapewnić realizację celów w postaci ujednoczenia zasad jurysdykcji sądowej oraz przewidywalności. W takich przypadkach miejsce dostawy rzeczy ruchomych zostało zatem zdefiniowane jako autonomiczne kryterium związku, które może znaleźć zastosowanie do wszystkich żądań opartych na umowie sprzedaży (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 24, 26).
- 34 Mając na względzie cele bliskości i przewidywalności, Trybunał orzekł, że zasada ustanowiona w art. 5 pkt 1 lit. b) tiret pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 ma również zastosowanie w przypadku wielości miejsc dostawy położonych w tym samym państwie członkowskim, co oznacza, że do rozpoznania wszystkich powództw, których podstawę stanowi umowa, powinien być właściwy jeden sąd (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 36, 38).
- 35 Wreszcie Trybunał uznał, że w przypadku wielości miejsc dostawy rzeczy ruchomych w jednym państwie członkowskim miejscem, które wykazuje najściślejszy związek pomiędzy umową a sądem właściwym, jest miejsce dostawy głównej, które należy określić na podstawie kryteriów ekonomicznych, oraz że w braku możliwości określenia miejsca dostawy głównej każde z miejsc dostawy wykazuje wystarczająco

bliski związek z okolicznościami sporu, a powód może w pozwać pozwanego przed sąd miejsca dostawy swojego wyboru (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 40, 42).

36 Należy podkreślić, że względy, na których oparł się Trybunał, dokonując interpretacji przedstawionej w ww. wyroku w sprawie Color Drack, odnoszą się również do umów o świadczenie usług, w tym także do przypadków, w których usługi te nie są świadczone tylko w jednym państwie członkowskim. Zasady jurysdykcji szczególnej przewidziane w rozporządzeniu nr 44/2001 w dziedzinie umów sprzedaży rzeczy ruchomych i świadczenia usług mają tę samą genezę, służą temu samemu celowi i zajmują takie samo miejsce w systemie ustanowionym na mocy tego rozporządzenia.

37 Cele w postaci bliskości i przewidywalności, realizowane przez skupienie właściwości sądowej w miejscu świadczenia usług, zgodnie z odpowiednią umową, oraz przez wskazanie jednej jurysdykcji dla wszystkich roszczeń opartych na tej umowie, nie mogą być traktowane inaczej w przypadku wielości miejsc świadczenia usług w różnych państwach członkowskich. Tego rodzaju rozróżnienie, poza faktem, że nie znajduje podstawy w przepisach rozporządzenia nr 44/2001, stałoby w sprzeczności z celami, jakie przyświecały jego przyjęciu, czyli przyczynieniu się do rozwoju obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego we Wspólnocie, przez ujednoczenie przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych (zob. motywy 1 i 2 rozporządzenia nr 44/2001).

38 W konsekwencji w przypadku wielości miejsc świadczenia usług w różnych państwach członkowskich należy również określić miejsce, które zapewnia najściślejszy związek pomiędzy umową a sądem właściwym, a w szczególności miejsce, gdzie zgodnie z umową ma nastąpić główne świadczenie usług.

39 W tym zakresie należy na wstępie stwierdzić, że zgodnie z tym, co podnosi sąd krajowy, miejsce siedziby głównego zakładu przedsiębiorstwa lotniczego nie wykazuje

niezbędnego ścisłego związku z umową. Operacje i czynności podejmowane w tym miejscu, takie jak na przykład udostępnienie odpowiedniego samolotu z załogą, są bowiem środkami o charakterze logistycznym i przygotowawczym, mającymi na celu wykonanie umowy przewozu powietrznego, a nie usług, które związane są z właściwą treścią umowy. Podobnie jest w przypadku miejsca zawarcia umowy przewozu lotniczego lub dostarczenia biletu.

40 Usługi, których świadczenie odpowiada wykonaniu zobowiązań wynikających z umowy przewozu lotniczego osób, polegają bowiem na: rejestracji i odprawie pasażerów, przyjęciu ich na pokład samolotu w miejscu odlotu uzgodnionym w umowie, odlocie samolotu o przewidzianym czasie, przewozie pasażerów i ich bagaży z miejsca odlotu na miejsce przeznaczenia, opiece nad pasażerami w czasie lotu i wreszcie na bezpiecznym zapewnieniu opuszczenia przez nich pokładu w umówionym miejscu lądowania i o umówionym czasie. W tym kontekście miejsca ewentualnych międzylądowań samolotu nie wykazują już wystarczającego związku z istotą usług wynikających z umowy.

41 Natomiast jedynymi miejscami, które wykazują bezpośredni związek z powyższymi usługami, świadczonymi w wykonaniu zobowiązań związanych z przedmiotem umowy, są miejsca odlotu i przylotu samolotu, przy czym należy wyjaśnić, że sformułowanie „miejsca przylotu i odlotu” winno być rozumiane jako odnoszące się do miejsc ustalonych w umowie przewozu zawartej z jednym przedsiębiorstwem lotniczym będącym rzeczywistym przewoźnikiem.

42 Należy jednak w tym miejscu podnieść, że w odróżnieniu od dostaw rzeczy ruchomych następujących w różnych miejscach, które stanowią czynności odrębne i mierzalne dla celów określenia głównej dostawy na podstawie kryteriów ekonomicznych, przewozy lotnicze z samej swej natury polegają na świadczeniu usług w sposób jednolity i niepodzielny, od miejsca odlotu do miejsca lądowania samolotu, a wobec tego w takich przypadkach nie można wyróżnić odrębnej części świadczenia, która stanowiłaby świadczenie główne, następujące w określonym miejscu.

- 43 W tych okolicznościach zarówno miejsce odlotu, jak i miejsce przylotu samolotu muszą być uznane za miejsca głównego świadczenia usług będących przedmiotem umowy przewozu lotniczego.
- 44 Każde z tych dwóch miejsc ma wystarczająco bliski związek z okolicznościami sporu, a tym samym zapewnia ścisły związek, wymagany przez zasady jurysdykcji szczególnej określone w art. 5 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, pomiędzy umową a sądem właściwym. W konsekwencji osoba żądająca odszkodowania na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 ma prawo skorzystać z możliwości wyboru i na podstawie art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 wytoczyć pozwanemu sprawę przed sądem, w okręgu którego znajduje się jedno z tych miejsc.
- 45 To prawo wyboru przyznane powodowi zapewnia nie tylko wypełnienie kryterium bliskości, lecz spełnia również wymóg przewidywalności, jako że pozwala zarówno powodowi, jak i pozwanemu na łatwe wskazanie sądów, przed którym może zostać wytoczone powództwo. Ponadto uprawnienie to jest zgodne z wymogiem pewności prawa, ponieważ wybór, jakiego może dokonać powód, jest na gruncie art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie ograniczony do dwóch sądów. Należy również przypomnieć, że powód zachowuje możliwość pozwania przed sąd miejsca zamieszkania pozwanego, przewidzianą w art. 2 ust. 1 tego rozporządzenia, to znaczy, w niniejszej sprawie, na mocy art. 60 tegoż rozporządzenia, przed sąd, w okręgu którego przewoźnik lotniczy ma swą siedzibę statutową, główny organ zarządzający lub główne przedsiębiorstwo, co pozostaje w zgodzie z art. 33 konwencji montrealskiej.
- 46 Ponadto tego rodzaju prawo wyboru, nawet w odniesieniu do sądów w różnych państwach członkowskich, przyznawane jest powodowi w utrwalonym orzecznictwie Trybunału w ramach jurysdykcji szczególnej w dziedzinie czynów niedozwolonych lub czynów podobnych, przewidzianej w art. 5 pkt 3 konwencji brukselskiej i przejętej do art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 (zob. w szczególności wyroki: z dnia 30 listopada 1976 r. w sprawie 21/76 Bier, zwanej „wyrokiem w sprawie Kopalnie potasu w Alzacji”, Rec. s. 1735, pkt 24, 25; z dnia 10 czerwca 2004 r. w sprawie C-168/02 Kronhofer, Zb.Orz. s. I-6009, pkt 16 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 Uwzględniając całość powyższych rozważań na zadane pytania, należy odpowiedzieć, że art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, iż w przypadku przewozu lotniczego osób pomiędzy państwami członkowskimi, dokonywanego na podstawie umowy zawartej z jednym przedsiębiorstwem lotniczym będącym rzeczywistym przewoźnikiem, sądem właściwym do rozpoznawania powództwa o odszkodowanie, opartego na powyższej umowie i na rozporządzeniu nr 261/2004 jest, według wyboru powoda, sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce odlotu, albo sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce przylotu samolotu, uzgodnione w umowie.

W przedmiocie kosztów

48 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że w przypadku przewozu lotniczego osób pomiędzy państwami członkowskimi, dokonywanego na podstawie umowy zawartej z jednym przedsiębiorstwem lotniczym będącym rzeczywistym przewoźnikiem, sądem właściwym do rozpoznawania powództwa o odszkodowanie, opartego na powyższej umowie i na rozporządzeniu (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającym wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 295/91, jest,

według wyboru powoda, sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce odlotu, albo sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce przylotu samolotu, uzgodnione w umowie.

Podpisy